

# СКАРГИ ЗАКОХАНОЇ

*Переклав Месь Танюк*





Ще лежачи на пагорку крутому,  
Дівочий квиль я вчув звіддалеки,  
Угледівши й саму її потому:  
Бліда, вона йшла берегом ріки,  
Перстеники зриваючи з руки,  
У розпачі якісь папери дерла,  
Не стримуючи сліз важких, як перла.

Її чоло й волосся золоте  
Ховав від сонця брилик-плетениця.  
Обличчя вже змарніло, а проте  
Не викосила часу косовиця  
Всього, що юнь дарує білолиця,—  
Крізь сітку зморщок небові на зло  
Колишню вроду видно ще було.

Вона раз по раз витирала очі  
Носовичком з примхливим вишиттям,  
Вдивляючись у літери урочі —  
Шовк монограми з милого ім'ям,—  
Охоплена скорботним почуттям,  
І виливався біль її жахливий  
У тихий стогін чи у зойк тужливий.

То, наче викликаючи на бій  
Блакить, метала блискавки у хмари,  
То знову опускала погляд свій  
На луки, де паслись овець отари,  
На гори і на чорні крутояри;  
Блищали очі відблиском заgrav —  
Лихий вогонь в її зіницях грав.

З-під брилика розвихрене волосся  
Свавільно розліталось різнобіч;

Вздовж шік побляклих пасмами вилося,  
А решта струменем збігала з пліч,  
Та з сіточки не виривалось пріч  
І волі ніби й зовсім не жадало,  
Хоча й було заплетене недбало.

Кришталъ, рубіни, срібло та янтар —  
Зневаженої вірності святиню —  
Жбурляла в річку, — наче той скупар,  
Що кида гріш у щирть набиту скриню;  
Так щедрий цар дарує благостиню —  
Не тим, у кого злидні аж кричать,  
А тим, на кому розкоші печать.

Понижені браслети і клейноди,  
Жмут щойно перечитаних цидул, —  
Усе летіло у бурхливі води,  
Знаходячи на дні собі аригул;  
Гробницею тепер їм буде мул.  
Враз, розгорнувши шовк, знайшла листочки —  
Кривавицею списані рядочки.

Цілюючи жадливо ті листи,  
Сльозами їх кропила очамріло.  
«О хижа крові! Як же довго ти  
Мене олжею напувала вміло —  
Словами, що чорніші за чорнило!» —  
Скричала й на дрібнесенькі шматки  
Подерла горопашні сторінки.

А недалечко пас у лузі вівці  
Один поштивий велемудрий дід:  
Він довго жив, як всі оті щасливці,  
Що в учтах бавлять час, і кинув світ,  
Де при дворі пробув чимало літ;  
І от, узрівши мало не причинну,  
Збагнути хоче сліз її причину.

До неї він з гирлигою підсів  
І мовив, що тужити так не гоже, —  
Безвихіддя нема для юних дів.  
Хай розповість усе йому, як може,  
І, може, він їй чимось допоможе.  
А вислухати й дати їй совіт —  
То привілей його похилих літ.

Вона йому: «Ах, батеньку, якщо ви  
Побачити, крий боже, у мені  
Безжальну жертву згубних літ готові,  
То я вам відповім на це: о ні!  
Не роки, а жалі мені страшні!  
Цвіла б я й досі, як пахуче гронце,  
Якби не затулив мені він сонце.

О горенько! Навіщо рано так  
Ступила я на стежечку вадливу?!  
Мене причарував один юнак:  
Любов, собі шукаючи поживу,  
Вселилася у плоть його звабливу,  
Знайшовши в ній для себе світлий храм,  
Щоб стати божеством навіки там.

Ці шовковисті кучері веселі,—  
Як з ними гравсь бешкетний вітерець!  
Таке вам і не снилось, мудрагелі!  
О, це биття сполоханих сердець!  
О, найсолодших марень нетерпець!  
Гарнішого за нього я не знаю:  
Вродливіший хіба що ангел з раю!

Змужнілість ледь торкнулася ланит,  
Ціотливих і рум'яних, як дівочі;  
Хоча пушок, м'який, мов оксамит,  
Вже натякав на вуса парубочі.  
Й вагались залицяльниці, охочі  
До суперечок,— що йому миліш:  
Отак як є — чи як було раніш?

Щасливий і на вдачу, і на вроду,  
З жінками ніжний, тихий і тремкий,—  
Мужчинам кривди не прощав він зроду,—  
Обурений, гримів як буревій,  
Чие дозвілля — травень грозований;  
Його тендітність — тільки покривало,  
Що звагу і безбоязність ховало.

А як шалено мчав він на коні!  
Одне єство — в одну істоту злиті!  
Ввижалося — і не одній мені —  
Не скаче він, ширяє у блакиті!  
Всі сперечалися такої миті:

Коня приборкав вершник беручий,  
Чи вершника приборкав кінь баский?!

Та сходилися швидко всі на тому,  
Що саме він дав грацію та чар  
Божественному коню вороному,—  
Він, лицар духу й простору владар;  
Що то його неоцінений дар —  
Вшляхетнювати геть усе собою,  
Все прикрашати власною красою.

Меткий, розумний, веселун і грач,  
Майстерник жартівної пікіровки,  
Плач обертав у сміх, а сміх — у плач,  
Мав завсігди напихваті примовки,  
Шпильки дотепні і питання ловкі,  
Що ними враз заплутавши, умів  
Підступно вас піймати в пастку слів.

Так правував серцями він охоче,  
Роздаючи троянди й колючки;  
Так чарував він свій чималий почет,  
І всі йому служили залюбки,—  
Старе й мале, жінки й чоловіки,—  
І забаги усі його відразу  
Виконували, не ждучи наказу.

Його портрет у себе мали ті,  
Хто бачити його хотів щохвилі.  
Отак пахолок марить в забутті,  
Що він шикуює на розкішній віллі,  
Де пишно владарює на дозвіллі,  
І щасливіший у мані своїй,  
Ніж пан його — подагрик і скиглій.

Було, своїм і та його вважала,  
Котрій він осміхнувся мимохідь.  
Я ж, серцем вільна, зроду не бажала  
Ні з ким душевну злагоду ділити,—  
І от сама потрапила у сіть;  
Віддавши квіт душі йому весною,  
Лишилася стеблиною сухою.

Та не була впокорена я ним,  
Як ті, що миттю гинули у шалі;

І боронила честь свою вже тим,  
Що уривала замахи зухвалі,  
Тримаючись від нього якнайдалі,  
Сприймаючи його як джигуна,  
Що до сердець чужих жалю не зна.

Гай-гай! Кому чужий завадив приклад  
Гіркий свій келих випити до дна?  
Лише на серце покладатись звикла,  
Я ще не знала, що любов — мана,  
Що найпалкіше почуття мина  
І зайвина — порадників завзяття:  
Вони лише роздмухують багаття.

Якщо ж, порад послухавши чужих,  
Ми силоміць вгамуємо жадання,  
То будем все одно ні в сих ні в тих,—  
Бо силування — це вже не кохання!  
Бо наша згага — то якесь насланя;  
Волає марно розум: «Не займай!» —  
Чого невільно — хочеться, і край!

Я знала, що лукавий він душею,  
Що квітникарить по чужих садках,  
Що поглумився не над однією,  
Що в кривдному порушенні присяг  
Найвищої майстерності досяг,  
Що всі його листи і шури-мури —  
Овеча шкура вовчої натура.

Мене він взяти приступом не зміг  
І вдався до тривалої облоги:  
«Нікому ще не падав я до ніг,  
Одну тебе кохаю донезмоги!  
За мною умліваючи, небоги  
Несли мені свого кохання мед,—  
Та жодної не звав я на бенкет.

Так, я грішив! Та я прощення годен!  
Бо найсуворіші з моїх гріхів —  
Омана плоті, а не серця! Згоден,  
Що деяких палких занадто дів  
Зв'язок зі мною у неславу ввів!  
Але ж було їм солодко в неславі!  
Тож дякують собі нехай, лукаві!

Я знав красунь, та жодна з них мені  
Душі не обдала вогнем і жаром.  
Були вони жагливі й чарівні,  
Та я не піддавався їхнім чарам  
І не хотів їх бачити й задаром,  
І їх серцям я, серцем вільний сам,  
Наказував лише, як тим рабам.

Поглянь на ці дари, моя єдина,—  
То вісники потаєних жадань:  
Цнотливості й жалю бліда перлина,  
Рубін кривавий — знак тяжких страждань,  
Жіночих натяків коштовна дань;  
Не щире золото, а сухозлітка;  
Мета ж одна — освідчення без свідка.

У кавитель сповиті золоту,  
Ось кучері, знаки любові й шани;  
Мені їх слали, щоб начистоту  
Поговорити про сердечні рани,  
Вплітаючи й каміння в талісмани,  
Та ще й сонет, де пояснив піїт,  
Чим знакомитий кожен самоцвіт.

Ось діамант, або ж алмаз. У ньому —  
Краса і твердість, злагода і мир;  
Крім того, кажуть, він знімає втому;  
Смарагд зелений. Цей лікує зір.  
Тремкий опал, лазуровий сапфір —  
Усе тут означало щось достоту —  
Надію, чвари, лестощі, гризоту.

Всі ці дарунки змучених сердець,  
Любовна здобич і винагорода,—  
Тобі, моєї радості вінець,  
Тепер належать,— так велить природа!  
Ти мій вітгар! Мій храм! Моя господа!  
Прийми ж моїх трофеїв скромний дар!  
Вони твої, бо ти — мій володар!

Тож простягни свою цнотливу руку,  
Не торкнуту коростою похвал  
(Даруй мені метафори принуку —  
Той безум слів мені диктує шал),—  
Відкинь я довіку твій васал!

І разом з подарунками, богине,  
Візьми й того, хто за тобою гине!

Поглянь на цей імлістий хризоліт:  
Каблучку цю дала мені черниця,  
Що вродою затьмарювала квіт,—  
Краса її стільком ще й досі сниться;  
Але вона була тверда, мов криця,  
І, щиросердо залишивши двір,  
Черницею пішла у монастир.

Живцем замурувати юне серце,  
Боротися — із тим, чого нема,—  
Хіба вважають подвигом тепер це?  
Усупереч природі, крадькома  
Хвалити чар солодкого ярма,  
Зберігши цноту й честь не боротьбою,  
А відступом лякливим з поля бою?

Даруй мені, немає в тім хвальби,—  
До келії сховавшись від любові,  
Вона мені здалась без боротьби,  
Зачувши непозбутній поклик крові;  
Зірвавши чорні шати сутінкові,  
Зреклася бога й вирвалась з-за ґрат,  
Щоб знов життя вдихнути аромат.

Яка в тобі можуть, моя царівно!  
Візьми мене у свій солодкий бран!  
Я розбивав серця і повнивсь тривно  
Джерелами з тих живодайних ран —  
Тепер даю тобі свій океан!  
Нехай його прибою яр і дужість  
Розіб'ють крижану твою байдужість!

Обітниці, присяги — все дарма:  
Не знаю, на талан чи безталання  
Моїй піддавшись пристрасті притьма,  
Змівши круто віросповідання,  
Черниця стала жрицею кохання!  
Життя — лише любові торжество!  
Любове, ти найвище божество!

На тлі кохання все — нікчемна малість:  
Багатство, честь, закон, родина, дім,—

Старих взірців безладдя й занепалість  
Не вистоять під натиском твоїм:  
Усе, усе розвіється, як дим!  
Повставши проти правил, у двобою  
Любов винагороджує — собою.

Прислухайся: небесну голубинь  
Стривожив хор, знетямлений з одчаю;  
Ти чуеш? То серця моїх рабинь,  
Що з ними разом я тебе благаю:  
Кохай мене, кохай мене, мій раю!  
Повір присягам і словам моїм —  
Бо честь моя порукою у тім».

Він закінчив. І раптом сліз потоки —  
Джерельце, річка і стрімкий каскад —  
Омили враз запаленілі щоки;  
Невтримні сльози,— переважкі, мов град,—  
Який то був шалений водоспад!  
Як освіжив він уст п'янки коралі!  
Так мерехтять троянди у кришталі.

Ах, батьку мій, який таївся чар  
В його одній-однісінькій сльозині,  
Чий нещадимий і нещадний вар  
Не опалив серця б хіба камінні!  
О сльози,— ви, мов перла, двоєдині:  
Палючі, ви розпалюєте шал,  
Пекучі, ви остуджуєте пал.

Мене здолала хіть його безкрая,  
Уміння лицедійське чималé,—  
І віддала йому свого вінка я...  
Як бачиш, повелась я з ним незле,  
І ми любились гаряче, але:  
Я рай допомогла йому здобути,  
А він мені дав смертної отрути.

Ах, батьку, видно, вивчив він як слід  
Прийоми всі, відомі й невідомі:  
Ридав, страждав, палав чи був як лід,  
Шарів чи полотнів, як у судомі,  
О, що йому робилося, сіромі!  
Сердешний так мінився на лиці,  
Що вірилося у страждання ці!

Так, раз у раз міняючи личину,  
Йдучи в сердечних справах напролом,  
Він, машкару прибравши благочинну,  
Співав добру і чесності псалом,  
А сам платив за добрі вчинки злом;  
Собі за правило підступне взявши  
Те ганити, до чого прагнув завше.

Свята простото! Та котру з дівчат  
Не підманув би він такою грою?  
Вродливий, лицар з голови до п'ят,  
Він херувимом вився наді мною,  
А виявився звабним сатаною!  
І — впала я! Загинула! Однак —  
Чи не вчиню я й завтра знову так?

О сліз отруйних неvistидливі зливи!  
О щік фальшивих вогнище сяйне!  
О голосу розливи-переливи!  
О вдаване збентеження журне!  
Усе це знов знетямило б мене,  
І, вже ошукана, я без вагання  
Знов віддала б йому своє кохання.